

IZDIRAP

Zeynep Sati Yalçın

- Yazdığı konuşma metnini beğenmedi, sildi, suratı asıldı. Kaçınıcı bardak çay, bir yudum bile alınmadan soğuyup kaldı kitapların, dizüstünün, dergilerin, kalemlerin, defterlerin arasında. Başu avuçlarında uzun uzun baktı boş sayfaya. Dışarı çıkmak, kalabalığın arasına karışmak, günün rutininde erimek, toparlayabilirdi belki zihnini. Fakat o kendini beğenmeyince kimse onu beğenmeyecekmiş duygusuyla bütün dünyaya küsüyordu. Kimseyi görmek istemediği için caydı fikrinden. Yazdığını beğenene kadar eve hapsedecekti kendini, gerekirse yemeyecek içmeyecekti. Kalktı yazının başından.

Terliklerini çoraplarını çıkarıp halının bin bir çeşit desenlerine bakarak yürüdü. Babaannesinin henüz genç bir kızken, kim bilir ne hayaller içinde, becerikli elleriyle dokuduğu halının kuşatıcı sıcaklığında adımlıyordu salonu. Gün ışığının incecik telleri halıdaki bir ceylanın gözüne vurmuştu, ceylanı ilk kez fark edişinin heyecanıyla diğer nakışlara göz atarak geriye doğru yürümeye başladı. Geri geri yürüdükçe yıllar önüne doğru aktı.

Dik omuzlu, kendinden emin, nazlı bir kız belirdi halının gölgeli ucunda. İğne oyalı kırmızı yazmasından taşan kestane rengi kalın saç örgüleri, omuzlarına dökülmüştü. Örgülerin arası ve saç uçları, kumaş kesiği renkli iplerle bağlanmıştı. Kalbinde toz gibi serpilmiş bir ince sızı duydu, durdu, izledi. Beyaz tafta gömleğinin hisırtısı içinde, ak pak teniyle, iri ela gözleriyle, tezgâhın başındaki çalışkanlığıyla halı dokurken görüyordu babaannesinin gençliğini. Kendisinin yazı yazarken duyduğu şevki, tezgâhtaki iplerin atılışında, nakışların çatılışında gördü. İri kemikli ellerini, yaptığı iş istediği gibi olmayınca bütün dünyaya küsmüş gibi surat asmalarını, ismini taşıdığı babaannesine benzetirlerdi hep. Halının gölgeli ucundaki genç kız, gelecekte bir kız torununun olacağı, büyüyüp yazı yazacağı, dokuduğu halının onun salonunu süsleyeceği aklının ucundan bile geçme-

den, attığı ilmiklere içli türküler bağlıyordu. Buğulu sesinden gençlik çağlıtı taşıyan nağmeler yayılıyordu salona. Sesin tınısında birbirine düğümlenmiş derin hasretlerin çözülüşünü duydu.

Yıllar bütün yüküyle yürüyüp geçmişti halının üzerinden. Demir çemberli oymalı sandığından halıyı çıkarıp uzatmıştı yazar torununa. Çok gençken dokuduğunu, bütün dünyasını buraya kaydettiğini söylemişti. Izdıraplı derin yüz çizgilerinin arasına bakmıştı. Az önceki genç kızda gördüğü aynı gururlu duruş vardı. Artık incecik kalmış pamuksu saç örgülerinde yine kumaş kesigi renkli ipler sarkıyordu. Buruşuk, iri kemikli becerikli ellerden naftalin kokulu halıyı alırken babaannesinin yüzü, o derin çizgilerin arasında buğulanıp bir genç kız resmine dönüşmüş ve gizlenmişti hatıralarının arasında. O an hemen çizilen, hemen unutulmuş, ama ancak şimdi gün yüzüne çıkan bu iki resmin çakışmasından gözleri yandı, burnunun direği sızladı birden. Bu sızı, acaba bu sızı, ızdırap mıydı?

Izdırapı anlamak işini kolaylaştırabilirdi. Izdırap ve çile çekmek arasında bağ kurmaya çalıştı. Çileciliğin dervişlere ne kattığını anlamak istiyordu. Kendini küçücük bir köşeciğe mahkûm ederek, ölmeyecek kadar azla yetinerek, sevdiklerinden vazgeçerek erdikleri sırrı deneyimlemek istiyordu. Ancak anlarsa anlatabileceğini düşünüyordu. Birkaç makale yazmıştı hazır bilgileri devşirerek, ama iş konuşmaya gelince bambaşka bir hâl alıyordu. Dümdüz, hissiyatı olmayan kuru bilgilerdi yazdıkları. Sözün hâle sirayet ettiğini hissettirmeliydi konuşması. Tam olmasa da kıyısından köşesinden ruhuna azıcık değmeliydi, yaklaşabilmeli, sıcaklığını hissetmeliydi ki dinleyene de hissettirebilsin. Böyle dümdüz, yaşanmışlığın sese bulaşmadığı konuşmalardan nefret ederdi, en ilgi çekici bulduğu, dinlemek için heyecanla koşarak gittiği mevzularda bile içtenlik bulamadığı noktada kopardı dinlemekten. Ağlamasını zor zapt eder gibi ses titretenlerin, gözlerini yaşartanların, iç geçirenlerin yapaysa eğer bu yapaylığını hemen fark ederdi. Ayıp olmasın diye kalkıp gidemez, kendi iç dünyasına döner, başka mevzular düşünürdü. Akşama ne pişireceğini, bir kazak daha almanın iyi bir fikir olup olmadığını, şalının uçuk kaçık rengini, çöpün toplanma saati geçmeden kapı önüne koymaya yetişip yetişemeyeceğini, yarına kalırsa kokabileceğini, yeni aldığı tütsüyü henüz denemediğini, bu akşam yazısını yazarken yaseminli tütsüyü yakmayı, makarnanın da salça ve sarımsak kavru olarak soslandığında yenilebilir bir akşam yemeğine dönüşebileceğini, arada bir şiir okumanın duyguları tazeleyeceğini, arkadaşının verdiği sözü...

Izdırapı anlatmak için kendine has bir ızdırap arıyordu, başkalarınınkini değil. İçindeki hazineleri ortaya çıkaracak bir anahtar olacaktı ızdırap. O anahtarı bulduğunda anlayacaktı varlığının nedenini ve anlamlı sayacaktı hayatını. Gerçek bir ızdırapı olup olmadığını hiç düşünmemişti daha önce. Izdırap ancak coşkun ruhlara lütfedilmiş ilahi bir hediye idi ve o coşkun ruhlara, o elinde bir avuç korla gezen uslanmaz ruhların sahiplerine sonsuz bir hayranlığı var-

dı. Acıyı da sevinci de hakkını vere vere derinden yaşayan coşkun ruhlardaki çözümediği gizeme hayrandı. Sahi nasıl başarıyorlardı bunca çürümenin altından kalkıp yeşermeyi, düşüp düşüp kalkabilmeyi, kalkıp koşabilmeyi, kaybedilip bulunmayı, yeknesaklığın yapışkanlığından kurtulup kendilerine bir yol açabilmeyi? Her demde hayran, her demde hayrette, her demde isyanda olanları seviyordu, sevdikleri gibi isyanda olmak istiyordu.

İsyanın sanıldığı gibi olmadığını, herkes gibi dümdüz düşünen dernek başkasına bir türlü kabul ettiremiyordu. İsyanın, kırıp dökmeyen inceliklerle donanarak yepyeni bir yol kurduğunu eskiden beri seziniyordu içten içe. Artık biliyordu ama ikna edemiyordu dernektekileri. Kırıp döken, dağıtıp parçalayan duygu isyan değildi, şiddetti, farklıyı yok etme arzusuydu ve çok ilkelce bir davranış göstergesiydi. Onun isyandan muradı yok etmek değildi, yok edici ne varsa ona uyumlanmadan kalabilme becerisiydi asıl isyan. Uzaklaşmadığındaysa, uyumlanmamaya direnmekle ızdırap başlar ve gittikçe incelirdi ruh. Kelebek kanatları gibi renklerin uyumlu kıvrımlarında görünene bir tül hâlinde örtülen şeffaf kanatlar gibi inceliyordu ruh. İncecik zayıf kanatlarından, incelmışliğin tozlarını savura savura güzelliğinden bihaber çiçekler arasında dolaşıyordu kelebek. Yeniden hayret ederek, yeniden hayran olarak çırpıyordu kanatlarını. Halıdaki uçuşunu duyuyordu kelebeğin, boya kazanında kaynatılıp az önce kurutulmuş iplerle henüz dokunmuş gibi taze renklerle ışıldıyordu halı. Bütün bu görüntülerin, seslerin, kokuların arasında kendine has bir ızdırap arıyordu. “İsyanı anlatacağız, ona göre iyi hazırlan!” derken gözlerinden ateş saçan başkasına isyan ederek ızdırapı anlatacaktı.

Masanın başına geldi yeniden, soğumuş bardaklardan birini alıp kokladı, sonra bir yudum aldı çayından, klavyeye dokundu iri kemikli parmakları. “Izdırap” dedi tuşlara, “Izdırap, ruhun kendinden daha yüce olanın varlığını anlamasıdır. Yüceye doğru, onunla bütünleşmek için yola çıktığında, bir başına bırakılmaktan ve uğradığı yenilgilerinden duyduğu tarifi zor acıdır. Acıyı, yani dönüşümün bu itici kuvvetini anlatacak kadar olmasa da onu hissettiğini anlaması bile dönüşüm için yeterlidir.” Son cümleyi beğenmeyip sildi. Yeniden yazdı, yeniden sildi. Anladığını nasıl anlatamaz ki insan, diye düşündü. Anlatamıyorsa anlamamıştır ya da anladığını sanmıştır olsa olsa. “Yeterlidir”i de beğenmedi, belki “bir başlangıç noktası” mı deseydi?

Yazıyı bırakıp kalktı, salonda dairesel bir rotayla dünyanın çevresini dolaşır gibi yürümeye başladı bu sefer. Halıdaki geometrik şekillerin, kubbelerin, yılanlı kıvrımların, kelebek renklerinin, dumanlı dağların, aslan başlarının, altında ateşi yanan isli kazanların, yeşil dalların, susuz ceylanın gözüne yansımış akarsuların ve çiçek nakışlarının arasından incecik bir yol açılıyordu önünde. “Izdırap” dedi yeniden, “z”nin dilinde yaptığı baskı, çıkan sesin kulağıyla buluşması, ıssız tepelerin güneş vurmuş kayalıklarının yanına, beş altı yaşlarına götürüp bıraktı onu. Öğle güneşi dimdik vurmuştu taşlara, kayalara, deve dikenlerine, zayıf otlara, öküzgözlerine, sığırkuyruklarına, çobançantalarına...

Tek ses yoktu evrende, ilk yaratıldığı günkü kadar sakin, temiz, şaşırtıcı güzellikleriyle sınırsız bir boşluk gibi serilmişti önünde. İnsansız oluşunun boşluk hissi verdiğini anlamasa da sezmişti. Uğursuz bir göçte kısa bir konaklamada unutulup kalmıştı. Kalabalıktan nasıl koptuğunu hatırlamıyordu. Kopmamış, unutulmamış da bırakılmış mıydı yoksa? Hiç korkmamıştı, ağlamamıştı, ama kalbinde tek başına bırakılmanın sancısı vardı. Birden vızıldayan bir ses geçti yanından, kocaman kara gövdesini küçücük şeffaf kanatlarla taşıyan bir böcekti. Yaban arısı değildi, karasinek değildi, ne olduğunu anlayamadı. Onun buğday başakları gibi gururla salınan çobandeğneğinin üstüne konuşunu titreyen kanatlarını izledi. Bu ses, ıssızlığın ortasındaki umudun sesiydi. Vızıldama sesi, boşluğun akışı içinde hayat olduğunu duyumsatıyordu. Yalnız olmadığını, boşluk sanılanın seslerle, yankılarla, kokularla dolu olduğunu düşündü. Adını bilmediği böceğin varlığıyla, kendi varlığını anlamlandırıyor. Vızıltıda kalbini titreten, sarsan bir şeyler vardı. Özlenen, eksikliği duyulan bir şey, bir mahrumiyet... Daha güzel, daha güçlü, daha kucaklayıcı bir şeyin eksikliğini çağırıyordu. Varlığın ve yokluğun yaman çelişkisi, anlam ve anlamsızlığın iç içe geçtiği, göz alıcı nakışlara dönüşen sevincin ve alev taşı gibi yakan sancının bütünleştiği tuhaf bir hâldi. Izdırap belki böyle bir şeydi.

Ne kadar sürdü bu sesin bu kokunun içinde kalışı bilmeden yürüdü. Düştü, kalktı, koştı, uyudu, uyandı, yürüdü. Eksikliği hatırlanıp geri dönülmüş, aranıp bulunmuştu, babaannesinin yorgun kollarında, ılık gözyaşlarında yüzü ıslanarak, boğuk ağıtlarla öpücüklerle sarılarak yeniden göçe dâhil olmuştu. Fakat artık hep içinde taşıyacağı başka bir kimlik veya adını koyamadığı başka bir şey var olmuştu. Bu ızdırap mıydı?

Dümdüz, sert adımlar attı halıda. Yıllar yel gibi geçip gitmişti iki yanından, büyümüştü, evinin salonundaydı. Laptopun başına geçti yeniden. "Izdırap" dedi, "Izdırap özlemin ta kendisi..." diye devam etti.

Hem orada olup yere basan ayakbalarının sesiyle havalanan toz zerreciklerini görmek hem burada olup belli belirsiz rüzgârın dokunuşunu hissetmek... Varlık ve yokluğun yaman çelişkisi içinde kuruyan ağzının susuzluk hissini duyurmasıyla o anı unutmak... O an, unutulmuş anlardan biri, şimdi bir sesle kendini hatırlatıyordu. Hatırlayırsa içinde bir sevinç kıvılcımı yaratıyordu.

Izdırapta tatlı bir şeyler vardı. Acıdan, hüzünden, mutluluktan, endişeden başka bir şeydi ızdırap. Yeniden ilahi olana çeken, imkânsızın umudunu veren, sisler içinde, uzakta, tüller ardında sayıklanan bir ezgiyle tutunmaktı, köklerine duyulan özlem. Kavuşamayacağını bile duyulan kavuşma iştiağıydı ızdırap.

Yüzüne bir gülümseme yayılırken yazısının başına oturdu. Belki birazdan yazı biter, dışarıya çıkar, kalabalığın arasına karışabilirdi.